

TOHİD MƏMMƏDOV
AMEA Tarix İnstitutunun dissertantı
E-mail: TarixVəOnunProblemləri@gmail.com

İTERPOLUN BEYNƏLXALQ CİNAYƏTKARLIĞA QARŞI MÜBARİZƏ AMALI VƏ ERMƏNİSTANIN TƏCAVÜZKARLIĞI

Açar sözlər: - Azərbaycan, Ermənistan, İnterpol, Dağlıq Qarabağ, terror, işğal.

Ключевые слова - Азербайджан, Армения, Интерпол, Нагорно-Карабах, терроризм, оккупация.

Key words – Azerbaijan, Armenia, interpol, Nagorniy- Kharabakh, terrorism, occupation

İnsanlığa və insan hüquqlarına qarşı mövcud olan problemləri birgə güc vasitəsilə aradan qaldırılmaqla həllinə nail olmaq mümkündür.

Təsadüfi deyil ki, BMT TŞ-nın beynəlxalq terrorizmlə bağlı 19 oktyabr 1999-cu ildə qəbul etdiyi 1269 nömrəli qətnamə birmənalı şəkildə bütün dövlətlərin əməkdaşlığının zəruriliyini təsdiq etmişdir. Bu qətnaməyə görə, bütün dövlətlər öz ərazilərində qanuni vasitələrlə terrorizmin hazırlanmasını və maliyyələşdirilməsini aradan qaldırmalı, terror törətməkdə günahkar sayılan şəxslərə sığınacaq verməməli, kim tərəfindən törədilməsindən asılı olmayaraq, terrorizmin bütün formaları məhv edilməlidir.(3)

Bu sahədə fəaliyyət göstərən, Beynəlxalq təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsində Beynəlxalq cinayət polisi təşkilatı – İnterpol insan cəmiyyətinin iqtisadi və sosial əsaslarına qəsd edən cinayətkarlıqla mübarizə apararaq öz töhvəsini verməkdə davam edir. İnterpol beynəlxalq cinayət qruplaşmalarının hüquqazidd fəaliyyətlərinin qarşısını almaq üçün bütün kontinentlərin dövlətlərinin mühafizə orqanları ilə əməkdaşlıq etməklə yüksək fəaliyyət nəticələri əldə edir.

Bununla bərabər, transmilli cinayətkarlığın daha təhlükəli növlərindən biri olan beynəlxalq terrorizmə, beynəlxalq sabitliyin ciddi pozulmasına qarşı özündə beynəlxalq əlaqələrin fəaliyyət göstərməsi və inkişafına çağırış təcəssüm etdirir. Müasir şəraitdə də aparıcı təşkilat olan İnterpol dövlətlərin beynəlxalq əlaqələndiricisi kimi transmilli cinayətkarlıqla mübarizədə deyil, həmçinin terrorizmin təzahürlərinə qarşı beynəlxalq nüfuzlu iştirakçı birlik kimi çıxış edir.

Çox müərrəqi haldır ki, son illərdə terrorizmlə və digər transmilli cinayətkarlıqla mübarizədə BMT və digər beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq İnterpolun rolunu kifayət qədər yüksəltmişdir. Bu səbəbdən İnterpolun hüquqi aktı, əməkdaşlığa dair çoxsaylı razılaşmalar, eləcə də İnterpol və onun əhəmiyyəti bir sıra beynəlxalq konvensiyalar sırasında çəkilir. Xüsusilə, unikal alətlər və texniki mexanizmlərə malik olan İnterpol, dövlət-üzv təşkilatlarla lazımi qarşılıqlı fəaliyyətlə, beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıqla terrorizmin bütün təzahürlərində müxtəlif sferalarda mövcud aktlar, metod və praktika ilə mübarizə aparmış və uğurlar qazanmışdır.

Mütərəqqi əhəmiyyətli tarixi proseslərdən biri də odur ki, covet rejimi dağıldıqdan sonra Azərbaycan Respublikası da İnterpolu daxil olmuşdur. Artıq xeyli vaxtdır Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq Polis Təşkilatının - İnterpolun üzvüdür. Belə ki, 18 oktyabr 1991-ci ildə “Azərbaycan Respublikasının Dövlət müstəqilliyi haqqında” Konstitusiyaya Aktı qəbul edildikdən sonra Azərbaycanın Daxili İşlər Nazirliyi keçmiş SSRİ Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyindən çıxmış və həmin dövrdən suveren Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi kimi fəaliyyət göstərir.(2) Azərbaycan Respublikası 1992-ci ildə İnterpolun üzvlüyünə qəbul olunduqdan sonra həmin il noyabr ayının 24-də Daxili İşlər Nazirliyinin strukturunda Azərbaycan Respublikasında İnterpolun Milli Mərkəzi Bürosu təsis edilmişdir. Hazırda Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirliyinin beynəlxalq və regional təşkilatlarla, eləcə də bir sıra xarici ölkələrin müvafiq hüquq-mühafizə orqanları ilə sıx əlaqələri mövcudur. Daxili işlər nazirliyi Müstəqil Dövlətlər Birliyinin (MDB) iştirakçısı olan

dövlətlərin hüquq mühafizə orqanları, o cümlədən daxili işlər nazirlikləri ilə məhsuldar əməkdaşlıq edir. Bu bir faktdır ki, Azərbaycan Respublikası Daxili işlər nazirliyi MDB çərçivəsində bağlanan çoxtərəfli beynəlxalq-hüquqi sənədlərin əksəriyyətinin iştirakçısıdır. Bu çox müsbət haldır ki, beynəlxalq hüquqi sənədlər daxili işlər nazirlikləri arasında transmilli mütəşəkkil cinayətkarlıq, beynəlxalq terrorçuluq, narkotiklərin və silahların qanunsuz dövriyyəsi, digər növ cinayətlər, həmçinin cinayətkarların axtarışı, informasiya mübadiləsi məsələləri üzrə əlaqələri tənzimləyir. Daxili işlər nazirliyi, eyni zamanda mövcud ikitərəfli sazişlərə uyğun olaraq, bir sıra Dünya ölkələrinin müvafiq qurumları ilə cinayətkarlıqla mübarizədə birgə əməkdaşlığı həyata keçirir.

Beləliklə, İnterpol, beynəlxalq cinayətkarlığa qarşı öz fəaliyyətini həyata keçirərək, müasir mərhələdə beynəlxalq hüquq qaydalarının möhkəmlənməsi işində ciddi təşkilati-hüquqi baza yaratmışdır.

Təssüflər olsun ki, dövlətlərin beynəlxalq və milli təhlükəsizliyinə təhlükə yaranan qəsdlər beynəlxalq cinayətkarlıq hesab olunduğu halda bir çox beynəlxalq təşkilatların üzvü olan bir sıra dövlətlər qəbul olunmuş beynəlxalq prinsiplərə məhəl qoymadan, bu prinsipləri pozmaqda davam edir. Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına qarşı törətdiyi münaqişə onun dövlət separatizmi səviyyəsində başladığı hərbi müdaxilə ilə icra edilən təcavüzkarlıq cəzasız qalır.

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başladıqdan sonra Ermənistanın dövlət separatizmi, əsassız ərazi iddiaları ilə Azərbaycan ərazilərinə hərbi müdaxilə və hərbi terror zamanı 10 minlərlə günahsız insan şəhid edilmiş, əlil olmuşdur. Ermənistanın terrorizm və separatizmi barədə kifayət qədər faktlar məlum olduğu halda, onunla hələ də beynəlxalq hüququn tələbləri səviyyəsində danışılmır.(2)

Halbu ki, Ermənistanın həyata keçirdiyi beynəlxalq terrorizm BMT-nin baş assambleyasının 39-cu sessiyasında qəbul etdiyi 35/159 sayılı qətnamədə "Digər suveren dövlətlərin siyasi-ictimai quruluşunu poza bilən dövlətlərin hər hansı bir hərəkəti və dövlət terrorizmi siyasətini aparmasının yolverilməzliyi" kimi bəyan edilmişdir.(4)

Beynəlxalq sənədlərdə separatizm siyasəti ittiham olunduğu halda, Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına qarşı dövlət seperatizmi həyata keçirdiyini təsdiq edən xeyli arqument və faktlar gətirmək olar.

BMT TŞ-nin adı çəkilən 4 qətnaməsində (8;9;10;11) Ermənistan Respublikasının Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsində maraqlı tərəf kimi təqdim olunması məlum bir faktdır. Hətta BMT TŞ dünya dövlətlərini Dağlıq Qarabağa silah və hərbi sursat göndərməkdən imtina etməyə çağırır. 884 sayılı qətnamənin 2-ci bəndində "Ermənistan hökumətinin Qarabağ ermənilərinə təsiri"ndən və bu "iştirakçı qüvvələrə hərbi kampaniyanı davam etdirmək üçün heç bir vasitə ilə kömək etməmək" zərurətindən danışıılır.(10)

Beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Ermənistanın Dağlıq Qarabağla bağlı iddiaları ilə başlayan münaqişənin yarandığı andan Ermənistanı separatçı, terrorçu və nəhayət, təcavüzkar dövlət kimi tanımaqla ona qarşı iqtisadi və siyasi sanksiyalar tətbiq edilməli idi. Bu da bir faktdır ki, Ermənistan rəsmi səviyyədə, birmənalı olaraq, münaqişədə öz marağı olduğunu bəyan etmişdir.(7) Ermənistanın müstəqil Azərbaycan Respublikasına qarşı hərəkətlərinin beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən təcavüz aktı kimi qiymətləndirilməməsi heyrət doğurur. Bir sıra dövlətlərin də qanunverici orqanlarında məsələ bu cür qoyulur. Lakin Azərbaycana gəldikdə, bu məsələlər unudulur. Erməniperəst qüvvələr bu məlum həqiqətin öz adı ilə adlandırılmasına imkan vermir. Bütün bu neqativ hallar tamamilə başqa yönümdə şərh edilir.

Ermənistanın müharibədə bilavasitə iştirakının inkar edilməsinin əsas səbəbi kimi 1992-1993-cü illərdə Ermənistan qoşunlarının Dağlıq Qarabağ ərazisinə daxil olmalarına dair heç bir rəsmi sənədin olmaması göstərilir. Hansı ki, bütün hüquqi prinsiplər ermənilərin işğalçı olduğunu sübut edir.

Qəsdən ortaya atılmış bu fikirlə bəzi dövlətlər BMT-nin Dağlıq Qarabağın və onun ətrafındakı rayonların Ermənistan qoşunları tərəfindən deyil, Dağlıq Qarabağın silahlı dəstələri tərəfindən zəbt edilməsi kimi qəbul edilməsini təkid edirlər. Dağlıq Qarabağ ərazisi Ermənistanın nizami silahlı qoşunları tərəfindən işğal olunması hüquqi cəhətdən təsdiq olunarsa, münaqişə beynəlxalq və

ölkələrarası münaqişə kimi qiymətləndirilər, münaqişə beynəlxalq hüquq normaları əsasında ədalətli həllini tapar. Buna görə də bir sıra region və dünya dövlətlərinin irticaçı qüvvələri buna imkan vermir.

Ermənistan hökuməti və onun tərəftarları BMT Nizamnaməsinin 1-ci maddəsinin 2-ci paragrafını əsas götürərək bu məsələni “Dağlıq Qarabağ vətəndaşlarının azadlığı uğrunda” və ya “ermənilərin öz müqəddəratını təyin etmək” naminə milli azadlıq hərəkatı kimi təqdim edirlər. Bu məsələ ilə bağlı Ermənistan Azərbaycanın ərazisində keçirilən silahlı əməliyyatlarda özünün birbaşa iştirakını inkar edir, Qarabağ ermənilərinə yardım faktını etiraf edirlər. Erməni liderləri və onların ideoloqları özlərinin cinayətkar hərəkatlarına bəraət qazandırmaq üçün Dağlıq Qarabağdakı separatçı-terrorçu fəaliyyəti “inqilab”, “milli-azadlıq hərəkatı” kimi qiymətləndirməyə çalışırlar.(6) Güya dünya ictimaiyyəti ermənilərin nəzəriyyəsinə anlamır.

BMT Nizamnaməsinin 2-ci maddəsində müəyyən edilmişdir ki, “bütün xalqlar öz müqəddəratını təyin etmək hüququna” malikdir. Bu fakta əsaslanan ermənilər güya özlərinin siyasi statusunu müəyyən edir, iqtisadi və mədəni inkişafa nail olurlar. Həmin sənədin 6-cı maddəsi bu hüquq üçün məhdud bir çərçivə müəyyənləşdirir. Bütövlükdə və ya qismən, hər hansı bir dövlətin ərazi bütövlüyünə qəsd etmək və yaxud milli birliyi pozmaq cəhdləri BMT Nizamnaməsinin məqsəd və prinsipləri ilə qətiyyənlə uyğun gəlmir. Qeyd olunan faktlar sonrakı beynəlxalq sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqda beynəlxalq pakt” (1996-cı il), “Dövlətlər arasında dostluq və əməkdaşlığa dair beynəlxalq hüquq prinsiplərinin bəyannaməsi”, 1999-cu ildə Vyana şəhərində keçirilən Ümumdünya konfransında qəbul olunan bəyannamə və proqramlara bilərəkdən və ya bilməyərəkdən etinasız yanaşmaqla qloballaşan və şəffaflaşan Dünyada beynəlmilləşmədən əsər əlamət yoxdur.(5)

Vyana bəyannaməsinin 2-ci maddəsinin 3-cü bəndindən aydın olur ki, “öz müqəddəratını təyin etmək” hüququ heç də hər hansı bir suveren dövlətin siyasi birliyini, ərazi bütövlüyünü tam və qismən poza bilən əməl kimi şərh oluna bilməz.(12) Məhz bu fakta əsaslanaraq, dünya dövlətləri ardıcılıqla beynəlxalq hüquq çərçivəsində terrorizm, separatizm və təcavüzə qarşı mübarizə aparmaqda davam edir. Adı çəkilən sənədlərdə terrorizm təcavüzkarlıq və separatizm dövlətlərin suverenliyinə, konstitusiyaya quruluşuna və ərazi bütövlüyünə təhlükə yaradan bir zəncirin halqaları kimi səciyyələndirilir. Məsələn, 24 oktyabr 1970-ci ildə, BMT Nizamnaməsinə uyğun olaraq, Baş assambleya tərəfindən qəbul olunan “Dövlətlər arasında dostluq və əməkdaşlığa dair beynəlxalq hüquq prinsiplərinin bəyannaməsi”ndə “ərazi bütövlüyü” və “ərazi toxunulmazlığı” anlayışları çox mühüm və bütün beynəlxalq münasibətləri tənzimləyən beynəlxalq hüquq prinsipi səviyyəsinə qaldırılmışdır.

Bütün bunlar ona gətirib çıxarır ki, qonşu dövlətin ərazisinə əsassız iddialar irəli sürən, işğalçı, separatçı, terrorçu, minlərlə dinc əhalini yaşayış hüququndan məhrum edib torpağında narkotik maddələr əkib-becərən, təbii sərvətini talan-qarət edən bir dövlətə, onun ağır cinayətlər törətmiş vətəndaşlarına qarşı heç bir tədbir görülmür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Beynəlxalq səviyyədə konkret və açıq şəkildə bəyan etdiyi obyektiv fikirlərə həssaslıqla yanaşılmalıdır. Torparlarımızı haqsız iddialar irəli sürən, işğalçı, separatçı, terrorçu, minlərlə dinc əhalini yaşayış hüququndan məhrum edən bir dövlətlə danışıq aparmağın nəticəsiz qalmasının səbəblərindən biri də beynəlxalq təşkilatların laqeyidliyidir.(1)

Yaxşı məlumdur ki, “Dağlıq Qarabağ problemi” Azərbaycana qarşı daimi təzyiqli vasitəsidir və regionda bir təhlükə kimi qalmaqdadır.

Beləliklə, beynəlxalq terrorizm, beynəlxalq sabitliyin ciddi pozulması, narkomaniya, narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsi, ərazi bütövlüyünə qəsd, ərazi işğalı, insanlığa qarşı cinayətlər kimi beynəlxalq cinayətləri törədən Ermənistana qarşı ciddi tədbir görülmür. Beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən İnterpol Beynəlxalq cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirlərində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dərinləşməsinə təsir edən bütün təzahürləri nəzərə almalı və öz imkanları daxilində tədbirlər görməlidir.

İSTIFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT:

1. Azərbaycan Respublikasının baş naziri İlham Əliyevin sentyabrın 24-də BMT Baş Məclisinin 58-ci sessiyasında çıxışı. // *Dirçəliş* – XXI əsr, 2003, № 67-68, s.64-68.
2. Azərbaycan DİN İnternet səhifəsi www.mia.gov.az. www.xeber.net
3. BMT TŞ-nin 19 oktyabr 1999-cu ildə qəbul etdiyi 1269 nömrəli qətnamə.
4. BMT-nin Baş Assambleyasının 39-cu sessiyasında qəbul etdiyi 35/159 sayılı qətnamə.
5. BMT Baş Assambleyasının 1970-ci il 2625 sayılı (XXV) qətnaməsi.
6. Казимиров В. Мир Карабаху: Посредничество России в урегулировании нагорно-карабахского конфликта. Москва, Международные отношения, 2009.
7. Постановление Президиума Верховного Совета СССР «О несоответствии Конституции СССР актов по Нагорному Карабаху, принятых Верховным Советом Армянской ССР 1 декабря 1989 года и 9 января 1990 года», 10 января 1990 года. Ведомости Верховного Совета СССР, 1990, № 3, с. 38.
8. Резолюция 822 (1993) от 30 апреля 1993 года Принята единогласно на 3205-м заседании (Официальные отчеты Совета Безопасности, сорок восьмой год, Дополнение за апрель, май и июнь 1993 года, документ S/25600.
9. Резолюция 853 (1993) от 29 июля 1993 года S/26184.
10. Резолюция 874 (1993) от 14 октября 1993 года. Принята 3292-м заседании (Источник: Официальные отчеты Совета Безопасности, Резолюции и решения за 1993 год.
11. Резолюция 884 (1993) от 12 ноября 1993 года. Принята на 3313-м заседании (Источник: Официальные отчеты Совета Безопасности, Резолюции и решения за 1993 год.)
12. Венская Декларация и Программа действий, 1999 года. Документ ООН А/ЖОНФ.

ТОХИД МАМЕДОВ*Диссертант Института Истории НАН**Азербайджанской Республики.**E-mail: TarixVəOnunProblemləri@gmail.com***ЗАХВАТНИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА АРМЕНИИ И ЦЕЛЬ БОРЬБЫ
ИНТЕРПОЛА С МЕЖДУНАРОДНЫМ ПРИСТУПНОСТЬЮ****РЕЗЮМЕ**

Существующие проблемы против человечества и прав человека, возможно ликвидировать путем приложения совместных усилий. Действующая в сфере усиления международной безопасности организация Интерпол – Полиция международных преступлений, вносит свой вклад в борьбу с преступлениями, нарушающих экономические и социальные основы.

Но против Армении, порождающей такие международные преступления, как международный терроризм, серьезное нарушение международной стабильности, наркомания и незаконный оборот наркотических средств, посягательство на территориальную целостность, оккупация территорий, не принимают серьезных мер. Международные организации, в том числе Интерпол, в борьбе с международными преступлениями должны учитывать все факторы, влияющие на углубление Нагорно-карабахского конфликта между Арменией и Азербайджаном, и принимать все меры в рамках своих возможностей.

TOHID MAMMADOV
Candidate for a degree
Institute of History, ANAS
E-mail: TarixVəOnunProblemləri@gmail.com

**STRUGGLE AIMS OF INTERPOL AGAINST THE INTERNATIONAL CRIMES AND
ARMENIAN AGGRESSION**

SUMMARY

It is possible to achieve solving of existed problems against the humanity and human rights by uniting forces.

Acting in this field the International criminal police organization –Interpol continue fighting against the crimes of attempting the economical and social bases of humanity and to contribute to International security.

But not taken any serious measures against Armenia which commits such crimes as International terrorism, grave violation of International stability, drugs, attempt to territorial integrity, the conquest of territory and crimes against the humanity. International organization, including Interpol have to take into consideration all factors influencing on deepening of Armenian- Azerbaijan , Upper (Nagorno) Garabagh conflict in fighting measure against the International crimes and must take action within its own means.

Rəyçilər: professor Q.Ə. Hacıyev, t.e.d. M. B. Fətəliyev

AMEA Tarix İnstitutunun 6 noyabr 2010-cu il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol № 10)